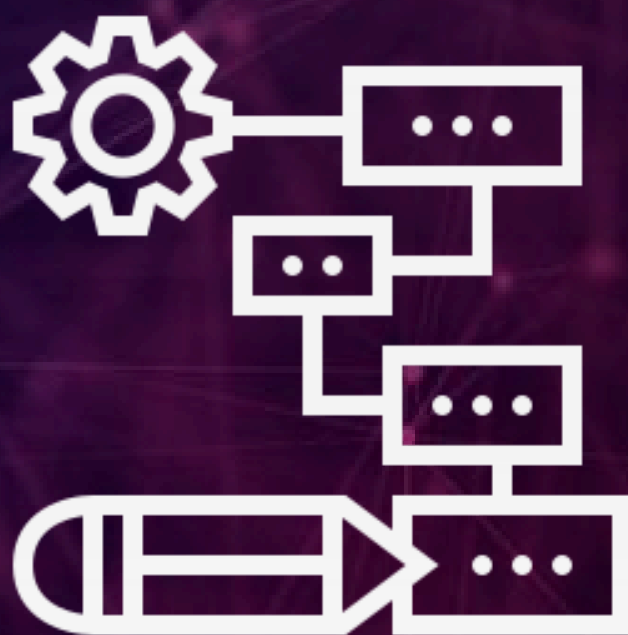

Методичні рекомендації для написання кваліфікаційних робіт

для студентів факультету психології
спеціальності 053 «Психологія»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

**для студентів факультету психології
спеціальності 053 «Психологія»**

*Укладачки:
Крупельницька Людмила,
Морозова-Ларіна Ольга*

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОДІАГНОСТИКИ ТА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

для студентів факультету психології
спеціальності 053 «Психологія»

Укладачки:
Крупельницька Людмила,
Морозова-Ларіна Ольга

Київ
Яроченко Я. В.
2024

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОДІАГНОСТИКИ ТА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 3 від 26.09.2024 року)*

Рецензентки:

- Яблонська Т. М.** докторка психологічних наук, професорка, професорка кафедри психодіагностики та клінічної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
- Волженцева І. В.** докторка психологічних наук, професорка, професорка кафедри психології Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

Укладачки:

- Крупельницька Л. Ф.** докторка психологічних наук, професорка, завідувачка кафедри психодіагностики та клінічної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
- Морозова-Ларіна О. І.** кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри психодіагностики та клінічної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

М 54 **Методичні** рекомендації для написання кваліфікаційних робіт для студентів факультету психології спеціальності 053 «Психологія» : метод. реком. / Укл.: Крупельницька Людмила, Морозова-Ларіна Ольга — Електрон. дан. — Київ: Яроченко Я. В., 2024. — 51 с. : табл. — on-line.

ISBN 978-617-7826-52-0 (on-line)

Методичні рекомендації для написання кваліфікаційних робіт розроблено згідно вимог до підготовки та захисту кваліфікаційних робіт факультету психології КНУ імені Тараса Шевченка. У додатках надано зразки і приклади написання й оформлення структурних частин кваліфікаційної роботи та її елементів (рисуноків, таблиць, списку використаних джерел тощо).

Методичні рекомендації розроблено для студентів кафедри психодіагностики та клінічної психології факультету психології / спеціальності 053 «Психологія».

УДК 378.22:159.9](477)(072)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ОРІЄНТОВНІ ТЕРМІНИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	7
ОБРАННЯ ТЕМИ	10
СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	12
ВИМОГИ ДО ОБСЯГУ ТА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	24
ВИМОГИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	29
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Кваліфікаційні роботи на здобуття освітнього рівня «бакалавр» чи «магістр», що виконуються на кафедрі психодіагностики та клінічної психології, мають відповідати загальним вимогам, які висуваються до робіт відповідного рівня та прийняті на факультеті психології. Окрім того, існує низка **специфічних критеріїв**, зумовлених напрямками освітньої та наукової роботи кафедри, які слід враховувати при їх написанні.

З огляду на це, **мета** даних методичних рекомендацій – не лише ознайомити студентів четвертого курсу бакалаврату та другого року навчання в магістратурі очної та заочної форм навчання із загальними вимогами, що висуваються до організації, змісту та оформлення кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього рівня «бакалавр» та «магістр», а й **дати чітке розуміння тієї специфіки, яку вони мають втілювати, будучи поданими для захисту на кафедру психодіагностики та клінічної психології.**

Слід розуміти, що бакалаврська / магістерська робота – це перш за все кваліфікаційна робота, у якій подано навчально-наукове дослідження. Рівень його проведення, опису, аналізу та оформлення має засвідчити:

- ступінь засвоєння студентом теоретичних та практичних знань в межах освітньої програми;
- здатність до самостійної роботи з науковою літературою та з психодіагностичним інструментарієм;
- вміння використовувати релевантний математико-статистичний аналіз для обробки отриманих даних;
- здатність до належного узагальнення та презентації результатів дослідження у вигляді самостійної наукової роботи за обраним напрямком.

До захисту кваліфікаційних робіт **допускаються** лише ті здобувачі вищої освіти, які виконали відповідну наукову роботу згідно з усіма вимогами навчального плану та подали її в установлені кафедрою терміни.

Незважаючи на багато подібних вимог як до бакалаврської, так і до магістерської робіт, між ними існує низка відмінностей формального та змістового характеру. Отже, вони **розрізняються** за:

- рівнем оригінальності дослідження та самостійності роботи над ним;
- обсягом: у розділі даної методичної розробки «Вимоги до обсягу та оформлення кваліфікаційних робіт» зазначено рекомендований обсяг обох видів робіт, магістерська робота відрізняється більшим обсягом;
- кількістю використаних джерел, глибиною ознайомлення з ними та рівнем їх аналізу (орієнтовна кількість опрацьованих джерел у бакалаврській роботі – 60-80, у магістерській – 80-100);
- рівнем володіння дослідницьким інструментарієм та здатності до його адекватного використання;
- рівнем узагальнення отриманих результатів та висновків: звісно, вищий рівень очікується від автора магістерської роботи.

ОРІЄНТОВНІ ТЕРМІНИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Незважаючи на велику частку творчого компонента дослідницької роботи, для її вчасного виконання та захисту необхідне дотримання часових меж. Ці межі продиктовані графіком та логікою навчального процесу в рамках тієї чи іншої освітньої програми, тому вони є різними для різних програм. Для своєчасного виконання роботи та отримання допуску до її захисту необхідно дотримуватись таких орієнтирів щодо етапів виконання кваліфікаційної роботи.

Етапи та терміни підготовки кваліфікаційної роботи у різних програмах

№	Етап підготовки	Термін виконання
ОП «Психологія», денна та заочна форми навчання, бакалаврська робота		
1	Вибір теми кваліфікаційної роботи, її обговорення та узгодження з науковим керівником	До 1 жовтня (останній рік навчання в межах освітньої програми)
2	Написання заяви на кафедрі після узгодження з науковим керівником	
3	Підготовка та узгодження з науковим керівником плану роботи	До 1 листопада
4.	Виконання кваліфікаційної роботи із врахуванням зауважень і побажань наукового керівника	До 30 квітня
5	Перевірка на плагіат та попередній розгляд кваліфікаційної роботи на	До 20 травня

	кафедрі, прийняття рішення про допуск/недопуск до захисту	
6	Захист кваліфікаційної роботи в ЕК	Друга половина червня
ОП «Клінічна психологія з основами психотерапії», денна форма навчання, магістерська робота		
1	Вибір теми кваліфікаційної роботи, її обговорення та узгодження з науковим керівником	До 1 жовтня (другий рік навчання)
2	Написання заяви на кафедрі після узгодження з науковим керівником	
3	Підготовка та узгодження з науковим керівником плану роботи	До 1 листопада
4	Виконання кваліфікаційної роботи із врахуванням зауважень і побажань наукового керівника	До 15 квітня
5	Перевірка на плагіат та попередній розгляд кваліфікаційної роботи на кафедрі, прийняття рішення про допуск/недопуск до захисту	До 10 травня
6	Захист кваліфікаційної роботи в ЕК	Друга половина травня
ОП «Психологія», заочна форма навчання, магістерська робота		
1	Вибір теми кваліфікаційної роботи, її обговорення та узгодження з науковим керівником	До 31 травня (перший рік навчання)
2	Написання заяви на кафедрі після узгодження з науковим керівником	
3	Підготовка та узгодження з науковим керівником плану роботи	До 30 червня

4	Виконання кваліфікаційної роботи із врахуванням зауважень і побажань наукового керівника	До 30 листопада
5	Перевірка на плагіат та попередній розгляд кваліфікаційної роботи на	До 10 грудня
6	Захист кваліфікаційної роботи в ЕК	Друга половина грудня

ОБРАННЯ ТЕМИ

Тема майбутньої кваліфікаційної роботи має відповідати тематичним напрямам роботи кафедри психодіагностики та клінічної психології. Це принципова вимога, і її невиконання унеможливить захист роботи на кафедрі.

З огляду на це, у фокусі наукового інтересу студента має бути щось із зазначеного:

- психічне здоров'я людини та різні його аспекти у нормі та патології;
- клініко-психологічна діагностика психічних станів/процесів/реакцій/властивостей;
- різноманітні психологічні прояви у осіб з психічними розладами, психологічними травмами/травматичним досвідом;
- схильність до розвитку патопсихологічних тенденцій;
- процеси психологічної адаптації до психічних чи соматичних порушень, травм, розладів.

Жодний перелік не може охопити всіх варіантів, тому консультації з науковим керівником слід розпочати вже на етапі вибору напрямку дослідження та формулювання теми роботи.

Перелік орієнтовних тем студентських робіт зазвичай використовується на початковому етапі навчання. Виправданість цього «академічного меню» – питання відкрите, особливо, коли йдеться про студентів випускного курсу бакалаврату чи другого року навчання в магістратурі. Від студентів, що вирішили виконувати навчально-наукову роботу на кафедрі психодіагностики та клінічної психології, ми очікуємо більш усвідомленого вибору проблемного поля дослідження і достатньо сформованого наукового інтересу. При цьому, на етапі вибору напрямку дослідження та розробки його дизайну остаточне формулювання теми не є принциповим моментом. Тема може коригуватись протягом виконання роботи і має бути затверджена в остаточній редакції на

засіданні кафедри при попередньому розгляді виконаної роботи та прийнятті рішення щодо допуску/недопуску до захисту.

Викладачі кафедри психодіагностики та клінічної психології виходять з думки, що шлях пошуку теми кваліфікаційної роботи – важливий етап фахового становлення майбутнього фахівця. Як у психотерапії етап формування клієнтського запиту – важлива і тривала частина роботи, так і у дослідницькій роботі студента пошук теми – істотний етап формування його наукового мислення та дослідницьких компетенцій.

Тим не менш, якщо мова йде про навчально-наукове дослідження з перспективою впровадження результатів у вигляді практичних розробок, розробки та апробації психокорекційної програми тощо, обираючи тему, зважайте на можливість реалізації дослідження в її межах – доступність вибірки та наявність релевантного психодіагностичного / методологічного інструментарію.

Зрештою, якою б нестандартною не була ваша дослідницька ідея, вона варта того, щоб провести дослідження. Викладачі кафедри завжди підтримають того, хто відданий своєму науковому інтересу!

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота має чітко визначену структуру, що дає можливість обґрунтовано й послідовно викласти теоретичні основи, зміст та результати дослідження. Розглянемо її обов'язкові структурні елементи.

❖ **Титульна сторінка.** Це перша сторінка роботи, зразок її оформлення представлений: у Додатку А для кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього рівня «бакалавр» (денна форма навчання), у Додатку Б (для кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього рівня «магістр» (денна форма навчання), у додатках В і Г (для кваліфікаційних робіт на здобуття кожного із зазначених освітніх рівнів на заочній формі навчання). Титульна сторінка не нумерується (використовується опція «особливий колонтитул для першої сторінки»)

❖ **Зміст.** Це друга сторінка роботи (зразок подано у Додатку Д, приклад – у Додатку Е). Інколи зміст може займати більше однієї сторінки. Зміст повинен містити перелік всіх структурних елементів кваліфікаційної роботи: вступ, розділи (три, у деяких випадках – чотири), параграфи (мінімум два у кожному розділі), висновки до кожного з розділів, загальні висновки до роботи, список використаних джерел, додатки (за необхідності).

❖ **Вступ.** Починається із третьої сторінки роботи, зрідка – з четвертої, якщо зміст роботи досить великий за обсягом. У вступі студент має стисло і по суті окреслити предметне поле свого дослідження і вказати на ті основні теоретичні концепти, що лягли в його основу.

Основна увага у вступі має бути приділена актуальності, меті та завданням дослідження, його об'єкту та предмету, методам, використаним у роботі, стислому опису вибірки, визначенню наукової новизни та практичного значення результатів роботи тощо. Нижче наведено пояснення щодо кожної із рубрик

вступу. Приклад їх змістового наповнення подано на основі роботи, виконаної на кафедрі психодіагностики та клінічної психології (Додаток Ж).

Актуальність обраної теми формулюється як проблема, дослідження якої є потрібним у сучасних умовах та важливим як для дослідників, так і для психологів-практиків. У цьому місці також варто перерахувати низку найбільш свіжих та значущих публікацій, присвячених обраній проблематиці. Студенту потрібно коротко описати рівень розробленості того кола питань, які покликане розв'язати його дослідження, зацентрувати увагу на аспектах обраної теми, які є недостатньо вивченими і тому вимагають досліджень, викликають науковий та/або практичний інтерес.

Мета дослідження визначається відповідно до теми кваліфікаційної роботи і вказує на фінальний, найбільш загальний результат роботи, якого прагне досягти студент. Зазвичай мета пов'язана з виявленням зв'язків, впливу, факторів чи закономірностей формування досліджуваних явищ, їхніх специфічних характеристик чи наслідків у контексті подальших перспектив.

Завдання дослідження є наступним елементом наукового паспорту роботи. Вони являють собою цілі нижчого порядку, яких слід досягти, аби виконати окреслену мету роботи.

Завдання не повинні формулюватись як етапи процесу дослідження. Типовою **помилкою** є такі завдання, як «проаналізувати літературу», «підібрати діагностичний інструментарій», «статистично обробити отримані дані», «проаналізувати результати», адже вони стосуються самого процесу дослідження і є очевидними. Приміром, для того, щоб прочитати книжку, вам потрібно ввімкнути світло, відкрити першу сторінку і зосередитись на літерах. Тим не менш, коли ви говорите, що прочитали якийсь текст, то маєте на увазі, що зрозуміли його суть, а не вчинили низку очевидних дій, що супроводжували процес читання, чи не так?

Саме тому завданнями кваліфікаційної роботи повинна виступати послідовна реалізація інтелектуальних зусиль щодо заявленої мети роботи, які й

справді дають змогу стверджувати, що «зв'язок між А та Б наявний», «чинниками А виступають Б та В», «наслідками порушення А є Б, В, Г». Грамотно сформульовані завдання починаються, наприклад, зі слів «встановити...», «визначити...», «виявити...», «перевірити...», «оцінити...», «розкрити...», «порівняти...», «проаналізувати...» тощо і мають відображати **глибинну суть** того, що студент робить у своєму дослідженні, аби досягти поставленої мети. Трьох-чотирьох завдань є для цього цілком достатньо. Надто велика кількість сформульованих завдань (6-8 і більше) швидше свідчить про нездатність узагальнити свої дослідницькі цілі, неспроможність зосередитись на основному.

Об'єкт дослідження – це те широке поле психологічної реальності, на яке спрямовано дослідницький інтерес студента в цілому. Наприклад: емоційна/вольова/сексуальна/інтелектуальна сфера особистості, певні психологічні аспекти розладу/травми, психотерапевтичний процес тощо.

Предмет дослідження – це те явище чи процес, які постають у фокусі дослідження. Найчастіше предмет формулюється так само, як і тема роботи, або максимально точно її відображає.

Грубою помилкою є визначення об'єкта чи предмета дослідження як певної групи людей (діти дошкільного віку, хворі з шизо-афективним розладом, жертви сімейного насилля тощо). Люди не можуть бути психологічними категоріями, а студент має продемонструвати свою здатність мислити в термінах психологічної реальності.

Методи дослідження. У кваліфікаційних роботах, що захищаються на кафедрі психодіагностики та клінічної психології, методам дослідження приділяється особлива увага. Більш докладно про це йтиметься нижче, але у вступі студент має перерахувати:

- 1) методи теоретичного пізнання (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, моделювання тощо);

2) емпіричні методи дослідження, серед яких можуть бути як психометричні інструменти (тести, анкети, шкали, опитувальники тощо), валідність та надійність яких не викликає сумніву, так і якісні методи збору інформації (глибинні чи напівструктуровані інтерв'ю, контент-аналіз тощо);

3) математико-статистичні методи обробки даних (описові статистики, кореляційний, факторний, кластерний, регресійний аналізи тощо) з посиланням на назви статистичних пакетів та програм, які при цьому використовувались.

Дослідницька вибірка. У цій рубриці надається стисла характеристика вибірки: зазначається її обсяг та основні соціально-демографічні параметри. Якщо залучено клініко-психологічну вибірку, вказуються відповідні клінічні діагнози. У цьому місці також слід вказати емпіричну базу, на якій проводилось дослідження (освітній чи медичний заклад, інтернет-платформа тощо), а також час його проведення.

Наукова новизна дослідження відображає безпосередній внесок студента у розроблену проблему дослідження. Кваліфікаційна робота має містити ознаки наукової новизни. Але обережно оперуйте такими формулюваннями, як «вперше виявлено...», « вперше з'ясовано...», «вперше встановлено...». Обов'язково переконайтесь, що подібного результату немає у доступних джерелах (перевірте за ключовими словами наявні публікації на платформах Google Scholar, ResearchGate тощо). Ми радимо нашим студентам **критично оцінити свій внесок** у психологічну науку і оцінити його максимально реалістично. Якщо ви не можете впевнено сказати, що описаний науковий результат ви встановили вперше, краще скористайтесь формулюваннями на кшталт: «розширено уявлення про...», «уточнено розуміння ...», «набуло подальшого розвитку положення про...» тощо. У багатьох випадках такі формулювання є більш точними щодо встановленого наукового результату.

Ще одне важливе зауваження щодо формулювання наукової новизни роботи: обов'язково необхідно **конкретизувати**, який саме науковий результат ви здобули. Тому не зовсім коректним є формулювання «вперше встановлено зв'язок між особистісними властивостями осіб, хворих на шизофренію», у той час як цілком коректним є формулювання «вперше встановлено позитивний зв'язок між апофенією та схильністю до ризику у осіб, хворих на параноїдну шизофренію, в стадії ремісії».

Практичне значення дослідження містить короткий опис того, яким чином здобуті студентом результати можуть бути використані психологами-практиками.

Достовірність і обґрунтованість результатів передбачає опис обґрунтування того, що результатам дослідження можна довіряти і воно відповідає всім вимогам до проведення, опрацювання, аналізу та інтерпретації такого типу дослідження.

Слід зауважити, що наповнення цієї рубрики не має перетворюватись на формальне повторення набору «штампів», які використовують у багатьох кваліфікаційних роботах. Тут мають бути лише ті аргументи, які ви точно можете навести на користь достовірності і обґрунтованості отриманих вами результатів.

Структура та обсяг роботи – тут перераховуються всі структурні елементи роботи: вступ, кількість розділів, висновки, список використаних джерел (вказується загальна кількість джерел та кількість джерел іноземною мовою), додатки (вказується кількість). Обов'язково вказується кількість сторінок основного тексту (титульна сторінка, список використаних джерел та додатки не входять до основного тексту роботи) та повний обсяг роботи.

❖ **Розділ 1.** Даний розділ передбачає теоретичний огляд та аналіз наукових джерел, присвячених обраній темі дослідження. Як правило, він складається з трьох-чотирьох підпунктів, в межах яких матеріал подається за принципом «воронки» – від аналізу загальних уявлень, підходів, класифікацій та

моделей, до розгляду тих аспектів, що безпосередньо стосуються предмету дослідження. Наприклад: 1.1. Поняття травматичного досвіду та концепції посттравматичного зростання; 1.2. Сучасні психологічні підходи у дослідженні ПТСР; 1.3. ПТСР у цивільного населення з досвідом окупації та катування.

Розділ 1 може будуватись і за іншою логікою. У параграфах 1 та 2 послідовно розглядаються окремі феномени/явища/процеси, а параграф 3 присвячений теоретичному аналізу/обґрунтуванню того, як і чому вони можуть бути пов'язані. Якщо такий шлях більше відповідає вашому баченню досліджуваної проблеми, можете обрати його.

Окрім логіки викладення теоретичних основ дослідження, при написанні Розділу 1 слід дотримуватись кількох важливих правил та рекомендацій.

1) Робіть свій теоретичний огляд, активно використовуючи найсвіжіші наукові публікації, представлені на таких платформах, як «Google Scholar» чи «ResearchGate». Саме там ви знайдете інформацію про актуальні дослідження з обраної теми, яка і має бути представлена у цьому розділі роботи. Використання підручників чи посібників знижує дослідницьку цінність вашої роботи. **Посилання на підручники або посібники в межах кваліфікаційної роботи вважається моветоном, натомість передбачається, що студент посилатиметься на публікації, які містять оригінальні дослідження, систематичні аналізи, метааналізи тощо.**

2) Розділ 1 – це не історична довідка про еволюцію та розвиток проблеми, починаючи від античності із ґрунтовним заходом у XIX-XX століття. Подібні аспекти доречно висвітлювати у монографіях, а не у кваліфікаційній дослідницькій роботі. **Робіть акцент на актуальних публікаціях та дослідженнях!**

3) Не слід викладати матеріал за принципом «зарубіжні автори – вітчизняні науковці». Це хибна дихотомія, що є віджилим спадком радянської науки, відмовляйтесь від цього. Українська психологія – частина світової, ваше дослідження має це засвідчувати. Якщо вас цікавить кроскультурний

аспект досліджуваного явища, **зосередьтесь на порівнянні його проявів у різних соціумах і традиціях, незалежно від громадянства дослідників, які вивчали питання!**

4) Значення Розділу 1 – теоретично обґрунтувати задум вашого дослідження. Чому саме такі-то фактори мають значення, чому передбачається саме такий-то вплив, чому мають місце (або відсутні) такі-то зв'язки. Якщо ваш Розділ 1 дає чітку відповідь на ці питання – він написаний відповідно до вимог.

5) Висновки до Розділу 1 пишуться як узагальнення викладеного в ньому огляду та аналізу результатів, наведених в публікаціях в межах обраного проблемного поля, а також можливі перспективи такого узагальнення. Висновки до Розділу 1 – це по суті підґрунтя для формулювання дослідницьких гіпотез, які доречно подати у Розділі 2.

Краще сприймаються пронумеровані висновки і до розділів, і до роботи. 4-5 висновків достатньо для того, щоб виокремити найголовніші результати розділу (чи роботи загалом).

Надто розлогі висновки радше демонструють нездатність автора до виокремлення істотних результатів та низький рівень їх узагальнення, ніж відображають багатство результатів. Тому обсяг висновків до розділу має бути 1-2 сторінки, загальних висновків до роботи – 2-3 сторінки.

❖ **Розділ 2** має містити: 1) огляд методології дослідження обраної проблематики в інших актуальних дослідженнях, виокремлення параметрів та індикаторів, які студент планує вимірювати в межах своєї роботи, з формулюванням у підсумку концепції даного дослідження, побудовою «емпіричної моделі», яка являє собою пояснення (найчастіше – також і візуалізацію) дослідницьких гіпотез; 2) обґрунтування та опис підбраного психометричного інструментарію (обов'язковим є обґрунтування релевантності застосованих методів емпіричного дослідження щодо поставлених завдань); 3)

докладний опис вибірки дослідження; 4) опис та обґрунтування дизайну дослідження (його етапи, інтервали зрізів тощо); 5) вибір методів статистичного аналізу даних відповідно до завдань дослідження.

Окрім логіки викладення методологічних основ дослідження, при написанні Розділу 2 слід дотримуватись кількох важливих правил та рекомендацій.

1) Використовуючи платформи наукових публікацій («Google Academia», «ResearchGate» тощо), сформууйте у себе розуміння того, як, з точки зору дизайну та психодіагностичного інструментарію, вивчалась обрана вами тема в межах інших досліджень.

2) **Обов'язково візьміть до уваги, що використані вами іншомовні тести, шкали, опитувальники тощо мають бути перекладені на українську мову, адаптовані та апробовані на українській вибірці.** Неприпустимо користуватись психометричним інструментарієм, у валідності та надійності якого виникають сумніви. Типовим прикладом сумнівних тестів є опитувальники, що зустрічаються у психологічних посібниках і не містять інформації щодо психометричних процедур перевірки, які вони пройшли, перш, ніж потрапити у друковане видання.

3) **Кожний тест, опитувальник, шкала, використані студентом у роботі, обов'язково мають супроводжуватись посиланням на фахову наукову публікацію, що містить про нього необхідну психометричну інформацію (як мінімум – дані щодо коефіцієнта Альфа Кронбаха).**

4) Якщо ви зіштовхнулись із ситуацією, коли необхідний для дослідження тест не має української адаптації (якщо ви сумлінно шукали, але не знайшли), ви можете самостійно перекласти його українською мовою, спираючись на існуючі вимоги (наприклад, Brislin's translation model). Як правило, існуючі моделі перекладу пропонують використовувати процедуру прямого та зворотного перекладу, залучення експертів тощо. Після проходження необхідних етапів перекладу ви можете підрахувати базові

психометричні параметри. Як правило, необхідні показники отримують на вибірці, яку залучають у дослідження. Якщо ви йдете цим шляхом, відповідна частина роботи має бути ґрунтовно описана у Розділі 2 і має всі шанси стати його окрасою.

5) Використовувати у дослідженні російськомовні тести чи їхні переклади, а також перекладати на українську мову російську версію іншомовного тесту неприпустимо як з точки зору етики та наукової доброчесності, так і з точки зору відповідності перекладу існуючим вимогам.

6) Зверніть увагу на те, щоб використані вами методи обробки й аналізу даних були **релевантні** поставленій меті. Заявлені у темі дослідження «зв'язки», «вплив», «фактори» – це не просто слова з «наукового поля». Вони відображають певні психологічні феномени, що для свого виявлення потребують цілком конкретних математико-статистичних процедур (кореляційного, регресійного, факторного аналізу відповідно). Не забувайте й про необхідність перевірити вибірку на нормальність розподілу, розмір тощо, для того щоб обрати адекватні статистичні критерії, які необхідно застосувати.

7) Якщо у бакалаврській чи – особливо! – у магістерській роботі використовуються тільки описові статистики, при оцінюванні вона не може претендувати на високий бал. Проведення лише частотного аналізу не є достатнім для кваліфікаційної роботи високого рівня.

8) Якщо у своєму дослідженні ви використовуєте якісні методи (напівструктуроване інтерв'ю, контент-аналіз тощо), Розділ 2 має містити докладну інформацію про всі ті критерії оцінки, які ви використовували при аналізі даних.

9) У висновках до Розділу 2 має міститись узагальнена інформація про дизайн, концепцію та методологію дослідження, обрані шляхи розв'язання проблем емпіричного дослідження.

❖ **Розділ 3** має містити подання найважливіших отриманих у дослідженні результатів, їх аналіз та узагальнення. Виклад інформації рекомендується супроводжувати зведеними таблицями та рисунками, які б візуалізували та унаочнювали отримані результати. В той же час, наявність кожної таблиці чи рисунка має бути виправданою – не треба повторювати ту саму інформацію і в тексті, і в таблицях/рисунках, просто дублюючи її словами. Дані, наведені у таблицях чи відображені на рисунках, обов'язково мають бути **пояснені** у тексті. Не слід подавати кілька таблиць чи рисунків поспіль – між ними мають бути текстові частини.

Висновки до Розділу 3 повинні містити інформацію про найважливіші результати проведеного дослідження. Тут також мають бути окреслені перспективи їхнього подальшого практичного використання.

❖ **Розділ 4** не є обов'язковим. Він може бути наявний у роботі **лише** в тому випадку, якщо за результатами дослідження студентом було розроблено програму, тренінг, складені рекомендації тощо, які отримали своє **втілення** на базі дослідження (в освітньому чи медичному закладі, психотерапевтичному кабінеті тощо), та якщо студент наводить відомості щодо апробації цих програми, тренінгу тощо.

Отже, крім докладного опису самого тренінгу/програми, цей розділ має обов'язково містити наступну інформацію.

1) Порівняльний аналіз запропонованого тренінгу/програми з тими, що вже використовуються психологами-практиками. Слід обґрунтувати переваги нового тренінгу/програми та показати, в чому саме полягає новаторство.

2) Слід надати інформацію про ефективність проведеного тренінгу та стійкість ефекту змін, якщо вони мали місце. Для цього у дослідженні слід передбачити окремий етап, а отримані в його результаті дані мають пройти через відповідні математико-статистичні процедури.

Найчастіше відомості щодо апробації запропонованих тренінгу/програми наводять не в окремому розділі роботи, а в останньому параграфі Розділу 3. При цьому саму програму наводять у додатках, а в основній частині роботи лише коротко зазначають її зміст, мету, завдання, особливості.

❖ **Висновки** пишуться як загальний підсумок дослідження. Вони не повинні містити інформацію щодо актуальності обраної теми, числові дані чи конкретні приклади. Висновки до роботи в цілому являють собою найвищий рівень теоретичного узагальнення отриманих даних і повинні формулюватись як **прямі відповіді на завдання**, поставлені студентом у вступі. Їхня кількість також має приблизно збігатись з кількістю цих завдань. Інколи буває, що при виконанні одного завдання сформульовано більше, ніж один висновок. Це також прийнятна ситуація. Тобто більша кількість висновків, ніж завдань, може мати місце, у той час як більша кількість завдань, ніж висновків, практично не виправдана.

❖ **Список використаних джерел.** Створюється студентом в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків і оформлюється відповідно до зразка у Додатку К. Спочатку слід вказати джерела українською мовою, потім мовами Європейського Союзу. При оформленні списку джерел, дотримуйтесь таких рекомендацій.

1) Надавайте перевагу найбільш свіжим публікаціям, що вийшли друком не пізніше, ніж за 5-10 років до проведення вашого власного дослідження. Якщо необхідно послатись на якусь класичну наукову працю (приміром таку, як робота З. Фрейда «Смуток та меланхолія»), вкажіть найбільш свіже перевидання цієї роботи.

2) Перелік використаних джерел не повинен містити російськомовних джерел, оскільки у Київському національному університеті імені Тараса

Шевченка прийнято рішення про заборону їхнього використання в освітньому процесі.

❖ **Додатки** можуть бути присутні у роботі опціонально. Зазвичай до додатків включають допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття проведеного дослідження: математичні розрахунки, таблиці і графіки, надмірна кількість яких обтяжувала б основний текст роботи, бланки опитувальників, приклади виконання досліджуваними проєктивних тестів тощо.

ВИМОГИ ДО ОБСЯГУ ТА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

До захисту кваліфікаційних робіт допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали наукову дослідницьку роботу згідно зі всіма вимогами, успішно пройшли перевірку на плагіат та попередній розгляд (т.з. передзахист) на кафедрі, а також подали її в установлений термін (не пізніше, ніж **за тиждень** до встановленої дати захисту).

Орієнтовний обсяг кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього рівня «бакалавр» – 60-80 сторінок основного тексту.

Орієнтовний обсяг кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього рівня «магістр» – 80-100 сторінок основного тексту.

Важливо, щоб теоретична частина дослідження (а саме, Розділ 1 роботи) не перевищувала 30% від обсягу основного тексту (титульна сторінка, список використаних джерел та додатки не входять до основного тексту роботи).

Кваліфікаційна робота має бути надрукована на папері білого кольору формату А4 лише з однієї сторони аркуша. Мова викладу – українська. Текст має бути надрукований шрифтом Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал – 1,5 (29-30 рядків на одній сторінці), абзац – 1,25 см, вирівнювання абзаців – за шириною сторінки. Текст роботи необхідно друкувати шрифтом контрастного чорного кольору, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, праве – 15 мм.

Нумерація сторінок подається у правому верхньому кутку аркуша. Титульна сторінка і зміст роботи не нумеруються, хоча включаються до загальної нумерації сторінок. Нумерація починається з третьої сторінки (зі вступу) і її порядковий номер – 3 (4, якщо зміст займає 2 сторінки).

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи друкуються великими літерами симетрично до тексту (вирівнювання – по центру):

ЗМІСТ
ВСТУП
РОЗДІЛ 1, 2, 3...
ВИСНОВКИ

Заголовки параграфів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) та з абзацу. Крапка в кінці заголовку не ставиться.

Номер розділу ставиться арабськими цифрами, параграфи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу та порядковий номер параграфу, між якими ставиться крапка, наприклад, «1.2.» (параграф 2 Розділу 1). Потім у тому ж рядку розміщують заголовок параграфа, який починається з великої літери.

Якщо є потреба розділити параграф на менші структурні частини (пункти), нумерація здійснюється за тією ж логікою, наприклад, «3.2.4» означає пункт 4 параграфу 2 розділу 3. Не слід зловживати кількістю надто дрібних структурних частин тексту: вони не дуже добре сприймаються і, якщо обсяг параграфа чи пункту менший двох сторінок, краще не виокремлювати нову структурну частину. Всі заголовки мають бути не «технічними», а змістовими, тобто мають відображати конкретний зміст розділу, параграфа чи пункту. Приклад оформлення першої сторінки розділу та параграфа наведено у Додатку И.

Посилання на використані в тексті джерела робляться в одному з прийнятих стилів: з урахуванням **Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015**

https://drive.google.com/file/d/1FCoiPjgSlCBQz_Q9PDu1p4a-Dp_QG2Ry/view

або **APA**

http://www-library.univer.kharkov.ua/pages/bibliography/style/style_APA.pdf

– на вибір автора.

Внутрішньотекстові посилання з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 робляться за зразком: [6, с. 264–265; 10, с. 63], де

перше число у квадратних дужках – номер джерела в списку використаних джерел, число після коми – номер сторінки (діапазон сторінок задається через дефіс), декілька джерел відділяються крапкою з комою [1; 7]. Внутрішньотекстові посилання у стилі APA робляться наступним чином: (Karatzias et al., 2023; Krupelnnytska & Morozova, 2023: 12), тобто в круглих дужках зазначається прізвище автора (авторів) без ініціалів і після коми рік публікації. Якщо необхідно вказати сторінку, вона пишеться після двокрапки. Докладніше про правила внутрішньотекстових посилань та оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел дивіться за посиланнями, наведеними вище у цьому абзаці.

У Додатках К та Л подано приклади оформлення бібліографічного опису використаних джерел: з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 (Додаток К) та у стилі APA (Додаток Л).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Стили цитування (посилання), і внутрішньотекстові, і позатекстові, не можна поєднувати: необхідно обрати один із запропонованих вище стилів і у ньому здійснювати посилання у всій роботі.

Таблиці та рисунки, що включаються до тексту кваліфікаційної роботи, мають бути оформлені згідно до наступних вимог. Таблиці, рисунки (графіки, схеми, діаграми, фотознімки) розміщують у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, за необхідності – у додатку.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Назва таблиці повинна точно і стисло відображати її зміст, її друкують малими літерами (крім першої великої) та розміщують над таблицею (Додаток М). У правому верхньому кутку (вирівнювання по правому краю) набирається слово «Таблиця» та зазначається її номер. Формат номера таблиці передбачає зазначення номера

розділу та після крапки – номер таблиці у цьому розділі, наприклад, Таблиця 3.14 (тобто чотирнадцята таблиця у розділі 3). У наступному рядку – назва таблиці (14 кегль, напівжирний, вирівнювання по центру). Мінімальний розмір шрифту всередині таблиць – 8 пт. У разі перенесення частини таблиці на наступну або інші сторінки назву ставлять тільки над першою частиною таблиці, а на наступній сторінці у правому верхньому куті пишуть, наприклад, «Продовження табл. 3.14».

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Нумерація таблиць та рисунків має бути наскрізною в межах кожного розділу, тобто в кожному розділі їхня нумерація починається з першої таблиці саме цього розділу, першого рисунка саме цього розділу. Тому нумерувати таблиці і рисунки в межах кожного параграфа, як і в межах всієї роботи загалом суперечить існуючим вимогам до оформлення.

На всі таблиці та рисунки мають бути посилання в тексті, при цьому потрібно вживати у тексті скорочення слова «таблиця» та її номер (наприклад, «табл. 3.14»).

Рисунки, як і таблиці, слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком рисунків, наведених у додатках. Номер рисунка складається з номера розділу і порядкового номера самого рисунка, відокремлених крапкою (наприклад, рисунок 2.1. – рисунок 1 Розділу 2). На відміну від таблиць, рисунки підписуються під зображенням (Додаток Н). Слово «рисунок» вживається і під самим зображенням, і у тексті лише скорочено: «рис.», наприклад, рис. 2.1.

При оформленні додатків також слід дотримуватись певних правил. Кожний додаток має починатися з нової сторінки, мати заголовок, який друкується вгорі малими літерами (крім першої великої). Додатки необхідно позначати у порядку появи посилань на них у тексті роботи, позначаючи

послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Повністю завершена та оформлена кваліфікаційна робота, що пройшла перевірку на плагіат та була попередньо розглянута на засіданні кафедри з рішенням про допуск її до захисту, має подаватись студентом на кафедру у твердому переплетенні, а також надсилатись на пошту кафедри у електронному форматі (файл Word з розширенням *.docx).

Разом з кваліфікаційною роботою обов'язково подається відгук наукового керівника та рецензія викладача іншої кафедри факультету психології (або викладача кафедри психології іншого ЗВО України з печаткою цього закладу).

ВИМОГИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Захист кваліфікаційної роботи відбувається у присутності комісії та колег-студентів. Для виступу надається 8-10 хвилин, протягом яких слід представити всі результати проведеного дослідження. Доповідь студента має супроводжуватись презентацією, де представлені головні тези промови. Орієнтовний план презентації виглядає наступним чином:

- Перший слайд має містити назву навчального закладу, тему роботи, прізвище та ім'я студента і наукового керівника.
- На другому слайді вказуються тільки основні елементи вступу: мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження.
- На третьому слайді дається короткий опис вибірки та база, на якій проводилось дослідження, перераховуються дослідницькі методи (тести, шкали, опитувальники тощо), вказуються математичні методи обробки отриманих даних.
- На четвертому слайді подаються відомості про наукову новизну та практичне значення роботи.
- На п'ятому-восьмому слайдах мають бути представлені основні результати дослідження.
- На дев'ятому-десятому слайдах пропонуються основні узагальнюючі висновки, які можна зробити у підсумку.

Запропонований план має характер рекомендації, кількість слайдів, що презентують результати та висновки, може бути іншою, але пам'ятайте, що загальний таймінг виступу лишається незмінним. Ваше вміння виокремити головне та зосередитись на принципово важливому є однією з навичок, наявність якої також оцінюватиме комісія.

План презентації може бути й дещо іншим. Наприклад, відомості про наукову новизну та практичне значення результатів можуть подаватись

наприкінці презентації, після висвітлення ходу дослідження і основних його результатів. Головне ваше завдання – окреслити мету, завдання, істотні особливості вашого дослідження та подати найяскравіші його результати.

Не слід витрачати час виступу на докладне висвітлення таких аспектів, як актуальність чи практичне значення дослідження (їм можна приділити 1-2 речення). Не варто також надмірно заглиблюватись у теоретичні основи роботи. Комісію перш за все цікавитиме презентація результатів емпіричного/експериментального дослідження та якість його виконання.

Часто у студентів виникають питання щодо того, які ж результати слід винести на слайди презентації. Для такого рішення вам знадобиться подивитись на свою роботу якомога об'єктивніше і постаратись зрозуміти, що найбільш точно продемонструє ваші здобутки в межах кваліфікаційної роботи. На слайди, як правило, виносять важливі узагальнюючі таблиці, рисунки, важливі, з точки зору завдань роботи, розрахунки тощо.

Після виступу члени комісії поставлять студенту низку питань, покликаних уточнити ті аспекти роботи, які залишатимуться незрозумілими або сумнівними, а також з'ясувати рівень того, наскільки добре студент орієнтується у проведеному дослідженні.

Кваліфікаційна робота оцінюється за 100-бальною шкалою, з яких:

- 55 балів – максимальна оцінка змісту роботи;
- 35 балів – максимальна оцінка презентації роботи на захисті та відповідей на питання після нього;
- 10 балів – максимальна оцінка за оформлення роботи.

Кваліфікаційні роботи на здобуття освітнього рівня «бакалавр» та «магістр» після захисту розміщуються в університетському репозиторії, де перебувають безстроково у публічному доступі.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ (денна форма навчання)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Факультет психології

Кафедра психодіагностики та клінічної психології

Вплив прокрастинації на рівень тривожно-фобійних симптомів студентів під час написання кваліфікаційних робіт

Кваліфікаційна робота

Студентки 4 курсу ОР Бакалавр
(спеціальність 053 «Психологія»,
освітня програма «Психологія»)
..... (свої ПІБ)

Науковий керівник:

вказати науковий ступінь, вчене звання та
посаду

..... (ПІБ наукового керівника)

Роботу рекомендовано до захисту на ЕК №__

Протокол №__ від _____ року

Завідувачка кафедри психодіагностики та клінічної психології

_____ Людмила КРУПЕЛЬНИЦЬКА

Київ – 20__

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША МАГІСТЕРСЬКОЇ
РОБОТИ (денна форма навчання)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра психодіагностики та клінічної психології

**Когнітивні предиктори посттравматичного стресового розладу студентів з
високим рівнем мотивації досягнення**

Кваліфікаційна робота

Студентки 2 року ОР Магістр
(спеціальність 053 «Психологія»,
освітня програма «Клінічна психологія з
основами психотерапії»)

..... (свої ПІБ)

Науковий керівник:

вказати науковий ступінь, вчене звання та
посаду

..... (ПІБ наукового керівника)

Роботу рекомендовано до захисту на ЕК №_

Протокол №___ від_____ року

Завідувачка кафедри психодіагностики та клінічної психології

_____ Людмила КРУПЕЛЬНИЦЬКА

Київ – 20__

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША БАКАЛАВРСЬКОЇ
РОБОТИ (заочна форма навчання)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра психодіагностики та клінічної психології

Психологічні прояви танатофобії у осіб з іпохондричними тенденціями
Кваліфікаційна робота

Студентки 4 курсу ОР Бакалавр
(спеціальність 053 «Психологія»,
освітня програма «Психологія», заочна
форма навчання)
..... (свої ПІБ)

Науковий керівник:
вказати науковий ступінь, вчене звання та
посаду
..... (ПІБ наукового керівника)

Роботу рекомендовано до захисту на ЕК №_

Протокол №___ від_____ року

Завідувачка кафедри психодіагностики та клінічної психології

_____ Людмила КРУПЕЛЬНИЦЬКА

Київ – 20__

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША МАГІСТЕРСЬКОЇ
РОБОТИ (денна форма навчання)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра психодіагностики та клінічної психології

**Залежність між складниками Я-концепції та депресією у осіб з
порушеннями харчової поведінки**

Кваліфікаційна робота

Студентки 2 року ОР Магістр
(спеціальність 053 «Психологія»,
освітня програма «Психологія», заочна
форма навчання)

..... (свої ПБ)

Науковий керівник:

вказати науковий ступінь, вчене звання та
посаду

..... (ПБ наукового керівника)

Роботу рекомендовано до захисту на ЕК №_

Протокол №___ від_____ року

Завідувачка кафедри психодіагностики та клінічної психології

_____ Людмила КРУПЕЛЬНИЦЬКА

Київ – 20__

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ РОБОТИ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ (далі вкажіть те, що зазначено у предметі дослідження)	7
1.1. Назва	7
1.2. Назва	12
1.3. Назва	18
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ (далі вкажіть те, що зазначено у предметі дослідження)	25
2.1. Назва	25
2.2. Назва	34
2.3. Назва	42
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ (далі вкажіть те, що зазначено у предметі дослідження)	53
3.1. Назва	53
3.2. Назва	60
3.3. Назва	67
Висновки до розділу 3	72
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	90

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ РОБОТИ

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ ПРИ РІЗНИХ ТИПАХ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ	9
1.1. Харчова поведінка як предмет психологічного вивчення.....	9
1.2. Психологічні чинники харчової поведінки.....	26
1.3. Наукові підходи до розуміння перфекціонізму як чинника харчової поведінки.....	35
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ТИПІВ ПОРУШЕННЯ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ ВІД ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДНИКІВ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ	42
2.1. Концептуальна модель та гіпотези.....	42
2.2. Методологічне обґрунтування емпіричного дослідження.....	44
2.1.1. Етапи емпіричного дослідження.....	45
2.1.2. Характеристика психодіагностичних методик.....	45
2.3. Формування вибірки та збір даних.....	55
Висновки до розділу 2	56
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ТИПІВ ПОРУШЕННЯ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ ВІД ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДНИКІВ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ	59

3.1. Первинна обробка отриманих даних	59
3.2. Первинна діагностика типів харчової поведінки та психологічних складників перфекціонізму.....	66
3.2.1. Первинна діагностика типів харчової поведінки за допомогою Голландського опитувальника харчової поведінки.....	66
3.2.2. Первинна діагностика психологічних складників перфекціонізму за допомогою Великої тривимірної шкали перфекціонізму	69
3.3. Встановлення зв'язків між психологічними складниками перфекціонізму та типами порушення харчової поведінки.....	78
3.4. Дослідження психологічних складників перфекціонізму як предикторів типів порушення харчової поведінки.....	88
Висновки до розділу 3.....	93
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	105

ПРИКЛАД НАПИСАННЯ ВСТУПУ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ (тема:
«Залежність типів порушення харчової поведінки від психологічних складників
перфекціонізму»)

Актуальність теми дослідження.

Розлади харчової поведінки (РХП) займають друге місце за смертністю серед психічних розладів. Їх поширеність від початку 21 століття уже подвоїлася й продовжує зростати — від 3,5% до 7,8% [41].

Кількість людей, що страждає від нав'язливих думок щодо їжі, стурбованості виглядом тіла та вагою, які супроводжують людей із порушеннями харчової поведінки (ПХП) на регулярній основі, продовжує зростати. Це відбувається на фоні оголошеного повернення у 2020-х епохи “героїнового шику”, якій характерні стандарти краси, сформовані надвимогами до худорлявості тіла [68].

Бажання соціальної приналежності підштовхує до зіставлення себе із вимогами соціуму. У випадку, якщо ці стандарти жорсткі й обмежені, вони мають потенціал чинити психологічний тиск на усіх, хто їм не відповідає — на більшість людей. Наразі наявна двояка картина: з одного боку, лідерами думок та медіа транслюється риторика бодіпозитиву та прийняття свого тіла, з іншого — ті ж лідери думок й медіа у своїй більшості продовжують транслювати конкретні форми або необхідні кроки на шляху до них.

Тема ПХП та РХП тісно переплітається із темою стандартів — як соціально-приписаних, так і особистісних. У даному контексті доцільним виступає звернення до феномену перфекціонізму — прагненню до бездоганності, що детермінує обсяг особистісних вимог індивіда, попри спроможність їм відповідати. Саме тому дане дослідження спрямоване на

проведення паралелей та виявлення зв'язку між психологічними складниками перфекціонізму як багатовимірною явища та типами харчової поведінки (ТХП), які здатні слугувати передумовою розвитку того чи іншого ПХП або РХП.

Проблема перфекціонізму й ПХП розглядалася низкою українських та закордонних дослідників. З тематикою ПХП серед українських вчених працювали Л. Абсалямова, Л. Бурлачук, П. Карпенко, Н. Чубарова, В. Шебанова, С. Шеремета та інші; серед іноземних — Г. Браха, М. Вудман, Г. Меллі, С. Левінсон, М. Соарес, Х. Фейрбьорн та інші. Тематику перфекціонізму серед українських вчених досліджували Т. Грубі, Л. Карамушка, М. Лемещук, Г. Чепурна та інші; серед іноземних А. Балесіо, Л. Бамбері, Л. Брософ, М. Вакка, Х. Вотсон, П. Гуал, Дж. Кастро-Форніелс, Х. Левінсон, К. Лімбург, К. Ломбардо, Дж. Флет, П. Хьюїт та інші.

К. Лімбург та Х. Вотсон здійснили метааналіз щодо виникнення психопатологій у зв'язку із вираженістю психологічних складників перфекціонізму, тоді як Б. Майя та М. Соарес зосередилися на зв'язку перфекціонізму з obsesивно-компульсивним розладом та РХП. М. Вакка, А. Балесіо та К. Ломбардо досліджували зв'язок перфекціонізму з окремими симптомами РХП у дорослих. Дж. Кастро-Форніелес збузив фокус і займався дослідженням ролі орієнтованого на себе перфекціонізму у формуванні РХП. Серед українських вчених Л. Абсалямова розглядала перфекціонізм як один із психологічних чинників РХП у жінок.

Маловивченими залишаються питання зв'язку ПХП та РХП із типами перфекціонізму та його психологічними складниками, що зазначили М. Вакка, А. Балесіо та К. Ломбардо у результаті проведеного дослідження на тему зв'язку перфекціонізму із РХП. Також недостатньо дослідженою залишається здатність типів та психологічних складників перфекціонізму виступати предикторами ТПХП.

Мета дослідження:

проаналізувати залежність типів порушення харчової поведінки від психологічних складників перфекціонізму.

Завдання дослідження.

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз перфекціонізму як психологічного чинника ПХП.
2. Встановити рівень вираженості психологічних складників перфекціонізму в досліджуваних та визначити характерні їм ТХП.
3. Виявити зв'язки між психологічними складниками перфекціонізму та ТПХП.
4. Проаналізувати типи та психологічні складники перфекціонізму як потенційні предиктори ТПХП.

Об'єкт дослідження:

харчова поведінка.

Предмет дослідження:

залежність ТПХП від психологічних складників перфекціонізму.

Методи дослідження.

Для вирішення окреслених завдань було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження.

- теоретичні: аналіз, синтез й узагальнення під час розгляду викладених у науковій літературі матеріалів щодо сучасного стану досліджуваної проблеми й опрацювання отриманих результатів;
- емпіричні: спостереження, бесіда, анкетування, тестування, зокрема, Голландський опитувальник харчової поведінки — The Dutch Eating Behavior Questionnaire (DEBQ) та Велика тривимірна шкала

перфекціонізму М. Смітта, Д. Саклофскі, Й. Стоєбер, С. Шері — The Big Three Perfectionism Scale (в адаптації Т. Грубі).

Обробку емпіричних показників здійснено з використанням методів математичної статистики: описових статистик, кореляційного аналізу за коефіцієнтом кореляції рангу Спірмена, виявлення статистично значущих відмінностей за U-критерієм Манна-Уїтні та регресійного аналізу за коефіцієнтом регресії.

Дослідницька вибірка.

У дослідженні взяли участь 120 респондентів, серед яких 103 жінки та 17 чоловіків віком від 12 до 47 років. Опитування проводилося у форматі онлайн із використанням Google-Form.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- встановлено зв'язок жорсткого типу перфекціонізму із двома ТПХП у жінок — обмежувальним та емоціогенним — та виявлено, що він виступає предиктором обох, насамперед обмежувального;

набули подальшого розвитку положення про:

- вищу поширеність ПХП серед жінок, аніж чоловіків;
- відмінність психологічних чинників ПХП між жінками та чоловіками.

Практичне значення роботи полягає у тому, що одержані результати та висновки можуть бути використані психологами та психотерапевтами у роботі із клієнтами, що страждають на ПХП та РХП.

Достовірність і обґрунтованість наукових результатів забезпечено обґрунтованим вибором основних припущень і обмежень, прийнятих за вихідні,

при формулюванні мети та завдань роботи; використанням репрезентативної вибірки та сучасного, валідного та надійного емпіричного інструментарію, а також апробованих та прийнятих у сучасній науці методів математико-статистичного аналізу даних, коректним добром використаних показників і критеріїв; поєднанням теоретичного аналізу з проведенням емпіричного дослідження.

Структура та обсяг роботи.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 84 найменування, з них – 54 іноземною мовою, та 2 додатки. Дослідження містить 22 таблиці і 12 рисунків. Основний зміст викладено на 96 сторінках комп'ютерного набору. Повний обсяг роботи становить 109 сторінок.

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ РОЗДІЛУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

РОЗДІЛ 1

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ ПРИ РІЗНИХ ТИПАХ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ**

1.1. Харчова поведінка як предмет психологічного вивчення

Харчова поведінка – це низка дій, спрямованих на задоволення вітальних потреб людини у точці їх контакту із культурою харчування, притаманною середовищу, у якому ці потреби задовольнятимуться. Тому її походження має не біологічну, а біосоціальну природу [1]. Даний термін по-різному описується авторами, оскільки виступає збірним поняттям відносно форм поведінки, звичок, смакових уподобань, емоційного супроводу споживання їжі тощо, які є індивідуальними для кожної особистості – для кожного природний процес харчування здатен мати власні смисли, зміст, спрямованість [18].

Відповідно до піраміди потреб Маслоу, представника гуманістичного напрямку психотерапії, харчування належить до базових фізіологічних потреб, що формують першу із п'яти сходинок піраміди – її основу [57]. Як наслідок, труднощі, що виникають із харчуванням, можуть ускладнювати просування пірамідою вгору для задоволення решти потреб – потреби у безпеці, соціальних потреб, потреби у повазі та самоактуалізації.

У контексті фізіології функція харчування полягає у збалансуванні енергетичних ресурсів організму. Досягається це шляхом залучення усіх систем організму: харчування – це єдиний фізіологічний процес, якому це притаманно [18].

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ (з
урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015)

Один автор

Roy A. Risk Factors for Attempting Suicide in Heroin Addicts. *Suicide and Life-Threatening Behavior*. 2010. Vol. 40. No 4. P. 416-420.

Два автори

Шевчук О., Крупельницька Л. Використання імерсивних технологій у роботі з суїцидальністю (на прикладі технологій віртуальної реальності). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія»*. 2023. №1. С. 83-90.

Без автора

Психодіагностика в Україні: сучасність та майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., 21-22 жовтня 2021 р. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2021. 56 с.

Книги

Калмиков Г.В. Психологія формування професійно-мовленнєвої діяльності майбутніх психологів : монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 316 с.

Розділ книги

Крупельницька Л.Ф. Постнекласична раціональність в теорії та практиці психології. *Психологічна безпека особистості: міжнародна колективна монографія* / ред. І.В. Волженцева. Переяслав-Брест, 2020. С. 342-363.

Тези, матеріали конференцій, з'їздів

Вавілова А.С. Механізми появи фантомних болів у осіб з втраченими кінцівками та підходи до корекції. *Актуальні проблеми клінічної психології, психотерапії та психологічного консультування* : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Київ, 17-18 жовтня. 2023 р.). Київ, 2023. С. 27-31.

Автореферати дисертацій

Карачинський О.А. Трансформація смислових структур особистості комбатантів у реабілітаційний період : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09 / Нац. університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ, 2019. 19 с.

Дисертації

Щербина Л.Ф. Метатеоретичне мислення психотерапевта: модель, механізми, технологія розвитку: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.01 / Київський нац. університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. 471 с.

Електронні ресурси

Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики).

URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282) (дата звернення: 17.03.2017).

27

Colletta L. Political satire and postmodern irony in the age of Stephen Colbert and Jon Stewart. *Journal of Popular Culture*. 2009. Vol. 42, No. 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.

Стаття з довідкового видання

Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Юрид. думка, 2007. С. 550.

Стаття з продовжуваного видання

Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. Вісник Національної академії правових наук України. Харків, 2010. № 2. С. 28–39.

Стаття з періодичного видання (журналу, газети)

Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Пономаренко Ю. А. Виклики сучасності і кримінальне право. Голос України. 2016. 29 січ. (№ 16). С. 6–7.

Законодавчі та нормативні документи

Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. Освіта. 2002. 24 квіт. (№ 14). С. 2–4.

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ ДЖЕРЕЛ
(за стилем АРА)**

Наукові статті:	
Тип статті	Приклади описання у списку літератури
Один автор	Mellers, B. A. (2000). Choice and the relative pleasure of consequences. <i>Psychological Bulletin</i> , 126(6), 910-924. doi: 10.1037//0033-2909.126.6.910.
Від двох до семи авторів	Bechara, A., Damasio, H., & Damasio A. R. (2000). Emotion, decision making and the orbitofrontal cortex. <i>Cerebral Cortex</i> , 10(3), 295-307. doi:10.1093/cercor/10.3.295
Більше восьми авторів	Wolchik, S. A., West, S. G., Sandler, I. N., Tein, J., Coatsworth, D., Lengua, L., ...Griffin, W. A. (2000). An experimental evaluation of theory-based mother and mother-child programs for children of divorce. <i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i> , 68(5), 843-856. doi:10.1037//0022-006X.68.5.843
Якщо DOI відсутній, а є online доступ до статті Вкажіть URL-адресу домашньої сторінки журналу	Trankle, S. A., & Haw, J. (2009). Predicting Australian health behaviour from health beliefs. <i>Electronic Journal of Applied Psychology</i> , 5(2), 9-17. Retrieved from http://ojs.lib.swin.edu.au/index.php/ejap/
Якщо DOI відсутній, а стаття має друкований варіант	Crowden, A. (2008). Professional boundaries and the ethics of dual and multiple overlapping relationships in psychotherapy. <i>Monash Bioethics Review</i> , 27(4), 10-27.
Журнальні статті:	
Online-доступ	Novotney, A. (2010, January). Integrated care is nothing new for these psychologists. <i>Monitor on Psychology</i> , 41(1). Retrieved from www.apa.org/monitor
Друк	Wilson, D. S., & Wilson, E. O. (2007, November 3). Survival of the selfless. <i>NewScientist</i> , 196(2628), 42-46.
Книги	
Книга під редакцією Редактори перелічуються за форматом перелічення авторів. Редактора відображають за	Williams, J. M. (Ed.). (2006). <i>Applied sport psychology: personal growth to peak performance</i> (5th ed.). Boston: McGraw-Hill. Lee-Chai, A. Y., & Bargh, J. A. (Eds.). (2001). <i>The use and abuse of power: Multiple perspectives on the causes of corruption</i> . New York: Psychology Press.

форматом відображення автора, а в дужках додають (Ed.) або (Eds.) для наступного прізвища редактора	
Електронна книга URL має бути адресою веб-сайту головного видавця або постачальника. Якщо електронна книга доступна з каталогу, слід перевірити БО у каталозі для визначення видавця або постачальника для доступу до повного тексту. Слід надавати таку URL-адресу, щоб ваші читачі мали змогу знайти книгу	Bennett, P. (2006). <i>Abnormal and clinical psychology: an introductory textbook</i> (2nd ed.). Retrieved from http://www.ebilib.com/ Marlatt, G. A., & Witkiewitz, K. (Eds.). (2009). <i>Addictive behaviors: new readings on etiology, prevention, and treatment</i> . Retrieved from http://www.apa.org/pubs/databases/psycbooks/index.aspx
Глава з друкованої книги	Ramsey, J. K., & McGrew, W. C. (2005). Object play in great apes: studies in nature and captivity. In A. D. Pellegrini & P. K. Smith (Eds.), <i>The nature of play: Great apes and humans</i> (pp. 89-112). New York, NY: Guilford Press.
Глава з електронної книги	Branch, S., Ramsay, S., & Barker, M. (2008). The bullied boss: a conceptual exploration of upwards bullying. In A. Glendon, B. M. Thompson, & B. Myors (Eds.), <i>Advances in organisational psychology</i> (pp. 93-112). Retrieved from http://www.informit.com.au/humanities.html
Офіційний веб-сайт	Author, A. A., & Author, B. B. (Рік публікації). <i>Назва роботи</i> . Доступ через URL
Веб-сайт: організація як автор	Australian Psychological Society. (2010). <i>Bushfire resources: Psychological preparedness and recovery</i> . Retrieved from http://www.psychology.org.au/bushfires/
Дисертація	Bozeman, A. Jr. (2007). <i>Age of onset as predictor of cognitive performance in children with seizure disorders</i> . (Doctoral dissertation). Retrieved from Proquest Dissertations and Theses. (UMI 3259752)

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТАБЛИЦЬ

Таблиця 3.7

Розподіл респондентів з різними типами харчової поведінки за статтю

№	Тип харчової поведінки	Розподіл у межах статі			
		Чоловіки		Жінки	
		Кількість	%	Кількість	%
1	Обмежувальний	5	29,4	68	66,0
2	Емоціогенний	5	29,4	83	80,5
3	Екстернальний	11	64,7	71	68,9

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ РИСУНКІВ

Рис. 2.2. Типи перфекціонізму як предиктори порушень харчової поведінки

Виробничо-практичне online-видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

для студентів факультету психології
спеціальності 053 «Психологія»

Укладачки:

*Крупельницька Людмила,
Морозова-Ларіна Ольга*

Головний редактор Online-видання
Художній редактор Online-видання,
Дизайн обкладинки

Яніна Яроченко
Ліє Гудзик

Цитування:

Методичні рекомендації для написання кваліфікаційних робіт для студентів факультету психології спеціальності 053 «Психологія»: метод. реком. / Укл.: Крупельницька Людмила, Морозова-Ларіна Ольга — Електрон. дан. — Київ: Яроченко Я. В., 2024. — 51 с. : табл. — on-line. — Режим доступу: <https://liegudzyk.com/psykholohiya-metodychni-rekomendatsiyi-napysannya-kvalifikatsiynykh-robit-2024>

Видавець: Яроченко Яніна Володимирівна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК 6692 від 21.03.2019
publishing.7456@gmail.com / +38 093 923 1410 / Viber & Telegram
Lie Gudzyk Studio® / <https://liegudzyk.com/online-publishing>

Крупельницька
Людмила Францівна

докторка психологічних наук,
професорка, завідувачка кафедри
психодіагностики та клінічної
психології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Морозова-Ларіна
Ольга Ігорівна

кандидатка психологічних наук,
доцентка, доцентка кафедри
психодіагностики та клінічної
психології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

